

Een andere bank is mogelijk

> "Streven naar
sociale winst"

> New B spreekt
buikgevoel Belg aan

Run op New B

Beste FairFinner,

Wanneer je dit leest zal er enige tijd verstreken zijn, maar vorige week waren we getuige van een merkwaardig fenomeen op ons kantoor. Collega's waren met stomheid geslagen. Hun onderkaken licht gekanteld om de ademhaling niet in het gedrang te brengen. De wijde ogen gericht op de teller van IkBankMee.be.

New B streefde ernaar om tegen eind juni aan 10.000 mensen een aandeel van 20 euro verkocht te hebben. Een test om te zien of een nieuwe coöperatieve bank interesse kon wekken. Er werd hier en daar wat getwijfeld, maar met alle lidorganisaties trokken we de stoute schoenen aan om die 10.000 mensen te vinden. Wie de laatste weken niet op een andere planeet zat, weet ondertussen dat de twijfelaars er naast zaten. Voor de astronauten onder ons: de 10.000 aandelen waren in twee dagen de deur uit. Dit overdonderende succes leidde niet enkel tot heel wat media-aandacht, maar ook tot de vraag hoe we de *run on New B* moeten interpreteren.

De beste uitleg die ik zelf kan bedenken is dat er heel wat burgers zijn die de financiële sector graag op een heel andere manier zien functioneren. Het is een schreeuw van de burger voor banken die ten dienste staan van de samenleving. Het is een drang die een uitlaatklep gevonden heeft, nu er een concreet voorstel aangereikt is.

Daarop komt de opportunist in mij naar boven. Even meesurfen op het succes van New B om het ook over een paar andere dingen te hebben. Onze financiële sector wordt gedomineerd door banken die meer bezig zijn met korte termijnhandel dan het financieren van de reële economie. Diezelfde grootbanken, BNP Paribas en Deutsche Bank op kop, halen hun winst onder andere uit schadelijke investeringen, waar mensen en milieu op deze aarde de rekening voor gepresenteerd krijgen. Als we hier verandering in willen brengen, moeten we als samenleving meer controle krijgen op de banken die ons spaargeld beheren. Wat betreft KBC, BNP Paribas Fortis en Belfius gaat het niet alleen over spaargeld, maar ook over de miljarden euro's belastinggeld zonder dewelke deze banken enkel nog in de geschiedenisboeken terug te vinden zouden zijn.

Dit laatste element is iets waar we veel en veel meer bij stil zouden moeten staan. Als die banken hun bestaan aan ons te danken hebben, waarom zouden we dan niet meer controle kunnen hebben op hoe die banken werken? Neem Belfius. Er is in 2011 4 miljard euro belastinggeld gependend om Belfius - het gezondere deel van het vroegere Dexia in België - te nationaliseren. Dat was de enige manier om heel Dexia niet failliet te laten gaan - met mogelijke chaos in de Europese financiële sector

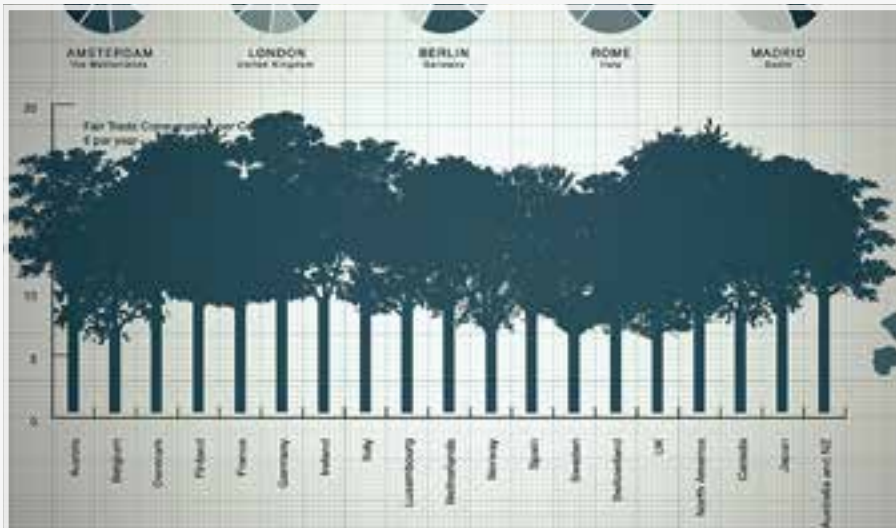
Foto: Anna Vanaerschot

als gevolg. En toch zien politici er niets in om van Belfius een bank te maken waar we zelf meer greep op hebben. Of een bank die ten dienste staat van de samenleving. Nee, liever willen ze de bank weer verkopen. Net zoals Fortis in 2008 aan BNP Paribas verkocht is. Maar elke Belg heeft 364 euro in Belfius gestoken.

Het grootste verschil tussen New B en Belfius is dat niemand ons gevraagd heeft of we er 20 euro in willen investeren. We zitten er allemaal al met bijna twintig keer zoveel in. Misschien kan New B ons leren dat banken wel degelijk van ons kunnen zijn.

INHOUD

4	7	8	10
Interview
Roger De Sutter	Greenwashen?
Zo doe je dat!	Het Ministerie van Financiële
Alternatieven inviteert...	New B lanceert
campagne IkBankMee.be

Triodos wint prijs voor beste duurzame beleggingsfonds

De redacties van De Standaard en La Libre Belgique bekroonden voor het derde jaar op rij het Triodos Sustainable Pioneer Fund met de 'Prijs voor het beste duurzame beleggingsfonds' en de beheerder van het compartiment met de 'Prijs voor de beste beheerder van duurzame fondsen'. FairFins Franstalige zusterorganisatie Réseau Financement Alternatif beoordeelde de verschillende spelers in die markt. Het Triodos Sustainable Mixed Fund ontving voor het tweede jaar op een rij het Morningstar certificaat van het beste compartiment binnen de categorie 'Mixfondsen EUR neutraal'. Het Triodos Sustainable Pioneer Fund is ook één van de vier beleggingsfondsen in de duurzame wegwijzer van FairFin. Zie www.fairfin.be/duurzame-bankproducten

Krekelsparen op de helling

De toekomst van het Krekelspaarproduct bij BNP Paribas Fortis blijft onzeker. De bank zegt dat zij door regelgeving van overheidswege, genoodzaakt is te schrappen in het aantal spaarproducten dat wordt aangeboden. Anderzijds is voorlopig ook nog niet tegemoet gekomen aan de ethische eisen die FairFin aan het beleid van BNP Paribas Fortis stelde om te kunnen doorgaan met het Krekelspaarproduct.

Stop voedsel speculatie

Het afgelopen jaar zijn er verschillende gevallen van schadelijke voedsel speculatie door banken aan het licht gekomen. Grote financiële spelers als Goldman Sachs, Deutsche Bank en BNP Paribas spelen in op prijsstijgingen en –dalingen van graan, maïs, koffie en suiker en versterken daarmee die schommelingen. Hierdoor ontstaan hongersnood en voedselrellen. In Frankrijk heeft onderzoek door Oxfam ervoor gezorgd dat BNP Paribas nieuwe inschrijvingen op twee fondsen die op voedsel speculeerden, heeft stopgezet. In België wordt momenteel een gelijkaardige campagne voorbereid door een werkgroep met mensen van 11.11.11, CNCD, Oxfam, Caritas International, SOS Faim, Réseau Financement Alternatif en FairFin.

Indrukwekkende groei van Alterfin

Na 18 jaar blijven de resultaten van de coöperatieve Alterfin groeien. Het aandelenkapitaal is gestegen met 32% in 2012 tot meer dan 25 miljoen euro (+6,1 miljoen euro). Het aantal vennoten is gestegen van 2.533 tot 3.398 in een jaar (+34%). De investeringen in microfinanciering en *fair trade* zijn met 18% gestegen. Alterfins investeringen in het Zuiden hebben ook een overduidelijke sociale return. Meer dan 50.000 gezinnen worden door Alterfins partners gefinancierd. 52% van de portefeuille komt via microfinancieringsinstellingen ten goede aan kleine ondernemers, waarvan een grote meerderheid vrouwen zijn (67%). De overige 48% wordt via boerenorganisaties rechtstreeks in de familiale landbouw geïnvesteerd.

“Een goede retail bank is een prachtige zaak”

FairFin stelt zich de vraag hoe greep te krijgen op het bankwezen. Dit keer gaan we te rade bij Roger De Sutter, gepensioneerd kaderlid van ASLK. Hij stond aan de wieg van het Krekelsparen en is adviseur van NewB.

“Na mijn studies economie ben ik begonnen bij Ford Tractor. Toen ben ik in het leger gegaan en daarna kon ik meedoen met de examens voor ASLK. Zij betaalden destijds meer dan de privé. Zo kwam het dat ik op mijn 22-ste, met lang haar, bureauchef werd. De dienstchef viel al snel ziek en toen was ik direct verantwoordelijk voor negentig man. Ik ben er dus echt in gevallen.

Het bankenlandschap zag er destijds volledig anders uit dan nu. Je had de grootbanken als KB en GB, zes openbare kredietinstellingen waaronder ASLK en dan nog de spaarkassen met als grootste de coöperatieve spaarbanken CERA en BACOB.

ASLK was een echte *retail* bank (gericht op particulieren, red.), die hoofdzakelijk spaarrekeningen, kasbons, hypothecaire leningen en korte termijnkredieten aanbood. De bank onderscheidde zich doordat ze voorop liep op gebied van informatica en een typische ‘openbare’ mentaliteit had: iedere klant werd gelijk behandeld. Rijk of arm, iedereen kreeg dezelfde service.

Toen ik begon bij ASLK in 1973 was het ook net het begin van de branchevervaging en ik heb ASLK zien vervellen als een slang. In het begin was ik verantwoordelijk voor operationele diensten en later voor marketing en distributie. Dat ben ik gebleven ook

na de overname van ASLK door Fortis in 1993 en later na de fusie met de Generale Bank in 1998.

U heeft de opstart van het Krekelsparen dus van nabij meegemaakt?

Ja, dat was in 1987. Netwerk Vlaanderen klopte aan bij mijn collega Johan Hosselaer met de vraag om de link te leggen tussen enerzijds mensen die het goed menen met sparen en anderzijds de niet zuiver commerciële sector die moeilijker aan krediet geraakte. ‘Jullie probleem,’ was het antwoord van Hosselaer, ‘is dat jullie bank willen spelen.’ En dat ging niet.

Ik was destijds al meer bezig met gegroepeerde beleggingen en voorkeurtarieven in de sociale sector. Dat bracht mij op het idee iets dergelijks te doen met Netwerk Vlaanderen: zij zou klanten aanbrengen en ASLK zou haar daarvoor een vergoeding geven in de vorm van een commissie. Die commissie kon Netwerk dan aanwenden om medewerkers aan te werven en kredieten te geven aan projecten en organisaties met goede bedoelingen.

In een contract werd vastgelegd dat het Krekelspaargeld niet gebruikt mocht worden voor schadelijke investeringen. Nu was dat aspect voor ASLK niet zo moeilijk, gezien haar rol als openbare bank en haar focus op

hypothecaire leningen. Wat ik zelf heel mooi vond, was de optie voor interestafstand, dat spaarders naast het onttrekken van hun spaargeld aan schadelijke praktijken, ook nog iets extra’s konden doen voor een goed doel dat ze zelf konden kiezen.

En ASLK zette zich ook actief in voor het Krekelsparen. Ze stelde haar netwerk van 1000 kantoren ter beschikking waar nieuwe klanten terecht konden om een rekening te openen, maar ook de bestaande rekeningen konden omgezet worden in Krekelspaarrekeningen. ASLK deed dat ten eerste vanuit het algemeen belang, het was immers een openbare bank, maar ook omdat spaarders die op die manier sparen veel trouwer zijn. Ze beschouwen het geld op de Krekelspaarrekening als reservegeld en zo wordt de periode waarop het geld op de rekening staat, langer. Dit argument gebruikte ik vooral intern om het product te verdedigen, maar het is wel waar (lacht).

FairFin en Réseau FA zetten vorig jaar het Krekelsparen op de helling. Wat vindt u daarvan?

Wel, zelfs in de beginjaren van Fortis tekenden zich al problemen af. Ten eerste de spoeling. Laten we zeggen dat er de eerste tien jaar 10.000 Krekelspaarrekeningen werden geopend. Dat betekent dat slechts één tiende van de ASLK medewerkers jaarlijks betrokken is geweest bij het openen van zo’n rekening. Zelfs met de steun van de leidinggevenden, was het product te marginaal om binnen de bank enkel met interne communicatie

“New B gaat terug naar de essentie van bankieren: de één heeft geld teveel, de ander te weinig”

levendig te houden. Daarnaast hadden we bij de start te maken met enorme marges tussen de rentevoeten – 5 à 6% op een spaarrekening tegen 10 à 14% voor een hypotheek – wat de commissie voor Netwerk Vlaanderen heel hoog maakte. Dat is met de dalende rentevoeten alleen maar minder geworden.

Maar het voornaamste verschil tussen Krekelsparen toen en nu is het verschil tussen ASLK en de grootste bank van Europa, BNP Paribas. Bij ASLK zorgden de transacties met particulieren voor 80% van het volume en 60 à 70% van de winst. Na alle fusies werd dit bij de meeste grootbanken nog zo'n 10%. De piramide is omgekeerd! In zo'n omgeving kun je niet anders verwachten dan dat een marginaal spaarproduct nog meer wordt verwaarloosd, ondanks het lokale belang. Dat zou enkel te overbruggen zijn als BNP Paribas het écht goed zou menen met het product.

Maar dat denk ik niet. Ik denk niet dat de directie in Parijs, of zelfs die in Brussel, bekommerd is om het Krekelsparen. En als de liefde van één kant komt... Jammer, want ik blijf het een mooi product vinden. Misschien is het iets voor NewB.

Ja, vertel eens, wat is uw rol bij NewB?

Goh, daar help ik mee van op de zijlijn. Ik ben betrokken als bankier, als technocraat en ze kunnen me inschakelen als ze me nodig hebben.

Wat is volgens u de *Unique Selling Proposition* van NewB?

Ik denk vooral dat het een *nieuwe* bank is. Eén die breekt met de huidige situatie binnen banken en teruggaat naar de essentie van bankieren: de één heeft geld teveel, de ander geld te weinig. Eerbaar werk. De grootbanken zijn bezweken aan de druk om de aandeelhouders winst

en het management bonussen te bezorgen. Hierdoor hebben zij te grote risico's genomen en zijn ze te sterk gegroeid. Retailbankieren werd als minderwaardig beschouwd. Hiermee zijn ze verwijderd van hun klanten; het vertrouwen is weg. Een gat in de markt waar NewB in kan springen.

Want: een goede retail bank is een prachtige zaak waar je weinig mee verkeerd kunt doen. Een spaarrekening bijvoorbeeld weerstaat elke storm! Het is het meest geliefde, meest gebruikte bankproduct van de Belg. Mét getrouwheidspremie als het aan mij ligt, die verhoogt de inlegtijd en maakt het verschil tussen daggeld en spaargeld. Een spaarrekening is de ideale weg tussen zichtrekening en kasbon; zó wil de mens met geld omgaan.

Andere sterke punten van NewB zijn het ethische karakter, het feit dat het een Belgische bank is en dat het middenveld garant staat. De uitdaging voor NewB gaat zijn: bank zijn.

📄 “Een goede retail bank is een prachtige zaak”

Voldoende winst maken – niet om de winst op zich – maar om te overleven. Je kunt je boterham verdienen met eerlijk bankieren, maar je moet hem wél verdienen. En bankieren is een stiel. Het vereist kennis en werkkraft. Je bent onderworpen aan concurrentie, aan wetgeving en vooral aan de klant.

Zegt u nu dat een bank een bedrijf is als een ander?

Ja, in feite wel. Of... het is natuurlijk geen pure handel, je bent als bankier wel bezig met zaken in beweging te brengen in het individueel en maatschappelijk vlak. Bij een nieuwe bank is het ook extra moeilijk om klanten te werven, juist omdat het om geld gaat, om een levensbasis voor gezinnen. Het zijn geen schoenen.

Komt hij er, de nieuwe bank?

Als het niet nu is, dan wel later. De behoefte is er, het gat in de markt wordt alleen maar groter. Wat we nodig hebben is genoeg kapitaal en een goede organisatie.

Vindt u dat de politiek meer zou kunnen doen om het initiatieven als NewB gemakkelijker te maken op te starten?

Puur qua reglementering niet direct. De nieuwe regels voor bonussen vind ik goed. En ook de kapitaalsvereisten die er zijn, daar kan ik me wel in vinden. Dat is vertrouwen, wat je als bank nu eenmaal nodig hebt. Waar ik nog wel ruimte voor verbetering zie is de strikte scheiding tussen de métiers retailbankieren en zakenbankieren, zij het binnen dezelfde bank of tussen banken. Ook de laksheid van de politiek stoort me. Een partijvoorzitter die zegt: “Als de nieuwe bank er is, zal ik de eerste klant zijn!” Dat is wel na de feiten! Dat vind ik weinig behulpzaam.

Het middenveld heeft de handschoen opgehaald die de overheid liet liggen en dat vind ik toch wel heel dapper. Nu is het zaak er een bank van te maken voor de klant en niet alleen voor het middenveld. De bank wordt gezien als een middel voor maatschappelijke verandering en dat is heel goed, maar je moet dat middel ook wel een beetje graag zien.”

De nieuwste formule om de wereld te verbeteren

netwerk ASLK

Greenwashen? Zo doe je dat!

Zeven van Bloombergs top tien 'groenste banken' zijn klimaatkillers

Financieel dienstverleningsbedrijf Bloomberg publiceerde begin april haar jaarlijkse ranking van 's werelds groenste banken. De studie beoordeelt banken op hun investeringen in schone energieprojecten en hun eigen terugdringen van energieverbruik en CO₂-uitstoot. Investeringen in vervuilende energie echter, worden niet meegeteld. Zo vertelt Bloomberg nog niet eens het halve verhaal. Een goede PR oefening is het wel.

Het goede meten, het slechte negeren

Het fundamentele probleem met de benadering van Bloomberg, ligt in het volledig buiten beschouwing laten van investeringen in fossiele brandstoffen en kernenergie. Want ook al moeten de toenemende investeringen van banken in groene energie worden toegejuicht, het is des te belangrijker dat investeringen in fossiele brandstoffen in de komende jaren drastisch afnemen om catastrofale klimaatopwarming tegen te gaan. De verhouding tussen groene en 'bruine' investeringen zou een waardevolle studie opleveren van het niveau van 'groenheid' van een bank, maar enkel kijken naar de schone investeringen levert weinig meer op dan PR voor de bankensector.

Een illustratie. BankTrack, ur-gewald, Groundwork en Earthlife Africa, lanceerden in 2011 het rapport Bankrolling Climate Change. Hiervoor zijn investeringen in steenkool door de grootste banken ter wereld, onderzocht. Er werd gekeken naar investeringen van 93 banken in 71 steenkoolbedrijven tussen 2005 en 2011 om zo de top 20 'klimaatkillers' te identificeren. Het resultaat laat

een opmerkelijke overlap zien tussen deze klimaatkillers en Bloombergs top tien. Zeven van Bloombergs top tien 'groenste banken' zijn klimaatkillers.

Citi, aan de leiding in Bloombergs lijst, was nummer twee bij de klimaatkillers. JPMorgan, klimaatkiller nummer één, is dan weer Bloombergs nummer drie. Citi's investeringen in steenkool namen toe met 40% tussen 2005 en 2010 (de bank investeerde meer dan 13 miljard euro in de steenkoolindustrie). Op de site van koepelorganisatie BankTrack staat hoe de bank gelinkt is aan de controversiële Keystone XL teerzandpijplijn tussen Canada en de VS, aan mountaintop removal (het onthoofden van een berg om de steenkool eruit te halen en vervolgens het puin de dalen in te schuiven) en het Alpha Coal project in Australië, dat directe negatieve gevolgen heeft voor het Great Barrier Reef. Dit maakt de titel 'Groenste Bank ter Wereld' een beetje dubieus.

Applaus voor waterbesparend toiletgebruik bankiers

Een ander storend aspect van Bloombergs methodologie is dat

Foto: Josh Lopez

Betoging tegen Keystone XL pijplijn bij Witte Huis, 2011

het terugbrengen van uitlaatgas en water en winst op vlak van energie-efficiëntie (minder verbruik van elektriciteit en verwarming) meetelt voor maar liefst 30% van de score. Dit wordt de 'directe' impact van een bank genoemd. Tal van studies hebben inmiddels echter uitgewezen dat de grootste impact van een bank op het milieu bestaat uit hun basisactiviteiten - leningen en investeringen - in plaats van uit hun 'directe' impact. Methodes om deze 'financiële emissies' te meten bestaan en NGO's vragen banken al lang om deze uitstoot te rapporteren.

Als Bloomberg JPMorgan, een bank die meer dan 16 miljard euro in steenkool investeerde tussen 2005 en 2011, prijst om haar automatische lichtdimmer en regenwater toilet, ga je je toch bedenkingen maken.

Marketingkado voor banken

De methodologie van Bloomberg zit fundamenteel, en ogenschijnlijk opzettelijk, scheef. De resultaten van dit onderzoek worden nu gebruikt door 's werelds groenste banken in hun marketingmateriaal. Een genereus maar onverdiend kado aan banken die miljarden pompen in projecten die desastreus zijn voor het milieu.

	ranking Bloomberg (2012)	ranking klimaatkillers (2011)
Citigroup	1	2
Santander	2	-
JPMorgan Chase	3	1
Mitsubishi UFJ Finance Group	4	17
Credit Suisse Group	5	9
Goldman Sachs	6	11
Deutsche Bank	7	6
Mizuho Financial Group	8	-
Lloyds Banking Group	9	-
Barclays	10	5

Het Ministerie van Financiële Alternatieven inviteert...

Zolang de overheid het niet doet, doen we het zelf!

In het kader van de campagne Tem het bankwezen openden FairFin en Réseau Financement Alternatif op 19 december 2012 het Ministerie van Financiële Alternatieven. Vijftig medewerkers verhuisden hun kantooragebied naar de financietoren voor hun eerste werkdag. Op de agenda o.a. een brainstorm over de prioriteiten van het ministerie. Resultaat: een todo-lijst om in 2013 mee verder te werken. Het ministerie is gerekruteerd uit o.a. Jong Groen, Animo jong links, KWB, KVLV, Humanistische Vrijzinnige Vereniging, Vredesactie, Citizenne, Vormingplus Limburg, Vormingplus Antwerpen, Netwerk Bewust Verbruiken, FOE Europe, Forum Ethibel, Zij-kant, Catapa, Climaxi, Intal, FAN, Demos en CADTM.

Petitie: BZW

Vanuit de noodzaak voor een radicaal ander bankmodel, introduceert FairFin het concept BZW. Het idee erachter: winst mag niet de drijfveer zijn voor een bank. Een bank moet in eerste plaats maatschappelijk zinvolle projecten mee mogelijk maken, ze moet streven naar *sociale winst*. Er bestaan genoeg voorbeelden van initiatieven die die richting uit gaan. Zoals Triodos Bank, New B, de JAK Bank (Zweden), of de lokale *credit unions* in de Angelsaksische wereld. Maar ze blijven in de marge. Met de juiste steun kunnen nieuwe BZW's uitgroeien tot stabiele bouwstenen voor een gezonde financiële sector. FairFin lanceerde een petitie om meer draagvlak te vinden voor BZW's bij burgers, middenveld en politiek. Onderteken hem op www.fairfin.be/bzw

Evenement: Bank To Basics

De financiële zomer begint op 15 juni in Leuven! FairFin wil het debat over het financieel systeem uit handen van de 'specialisten' halen. De kernvraag is immers heel algemeen: 'wat is de rol van een bank in de samenleving?' Wie mee een antwoord wil formuleren, moet naar *Bank To Basics* komen. Dit evenement richt zich tot iedereen die zich engageert voor een duurzame en sociaal rechtvaardige samenleving en meer wil weten over de rol van het financiële systeem daarin. Maar het is ook een expliciete oproep aan burgers en organisaties om zich te positioneren in het debat rond de financiële crisis.

Wat doen banken met ons geld? Wat zijn de bestaande alternatieven voor het dominante bankmodel? Hoe kunnen we via het bankwezen doelstellingen op vlak van milieu of mensenrechten bereiken? Wat moet de Belgische overheid met Belfius doen?

Op deze en veel andere vragen worden antwoorden gezocht in een mix van ontmoeting, informatie en debat. Je kan een documentaire meepikken in de cinema, mee discussiëren tijdens verschillende miniworkshops, kennismaken met financiële alternatieven op de infomarkt of de Minister van Financiële Alternatieven persoonlijk aanmoedigen.

Waar? Kunstencentrum STUK, Naamsestraat 96, 3000 Leuven

Wanneer? 15 juni, van 14u tot 20u doorlopend infomarkt, café en filmvertoningen. Aansluiten bij een debat of een lezing kan om 14u30, 15u45 en 17u.

Meer info op www.fairfin.be/bank-to-basics

Blijven plakken

Ondertussen nodigen we jullie uit om mee stickers te blijven plakken! Voor een pakketje kun je contact opnemen met FairFin, via sticker@fairfin.be of 02 201 0770. Vermeld in je aanvraag of je er 10, 20, 50, 100 of 200 wilt.

Foto: Anna Vanaerschot

New B start campagne

IkBankMee

Vanuit de verschraving van het bancaire landschap en de mate waarin mensen en organisaties zich ergeren aan hun bank, is kort na de eerste manifestatie van de financiële crisis in 2008 bij enkele sleutelfiguren in het Belgische middenveld het idee voor een nieuwe bank ontstaan. Meer dan 60 organisaties (NGOs, vakbonden, verenigingen, coöperaties) zetten hun schouders onder de coöperatieve New B. **Objectief: een nieuwe coöperatieve bank op te richten die participatief, transparant, sober en eenvoudig is. Een nieuwe bank die investeert in de reële, lokale en duurzame economie.**

New B is op 24 maart gestart met de campagne IkBankMee. Het doel was om 10.000 individuele coöperanten te verzamelen. Voor 20 euro kun je een aandeel kopen. Als aandeelhouder ondersteun je het project en geef je het de kans geven om het levenslicht te zien. Elke coöperant beslist mee over de oprichting van de nieuwe bank, neemt deel aan de werking van de coöperatie en wordt uitgenodigd en kan stemmen op de algemene vergaderingen. Aan het einde van de campagne in juni, zal de algemene vergadering van New B beslissen om verder te gaan met het proces om de bank op te richten.

In de statuten van New B zijn de waarden van New B ingeschreven. Er is onderzoek gedaan naar en beslist over de ruwbouw van de bank. In een tour langs meer dan honderd plekken in België, vraagt New B burgers momenteel naar hun verwachtingen van een nieuwe bank. De bevindingen worden meegenomen naar de volgende fase van het project.

New B en FairFin

FairFin is een van de lidorganisaties van New B. FairFin ijvert al langer voor meer diversiteit en meer ethische banken in het bankenlandschap en is daarom enorm blij met het

initiatief en de weerklank die het vindt. FairFin is enthousiast over de basis die New B heeft gezocht in het middenveld en het voornemen van New B om als bank transparant en participatief te opereren.

Ook heel belangrijk is dat New B blijft benadrukken geen nichebank te willen worden. Dit is wat FairFin ook wil duidelijk maken in haar pleidooi voor het BZW bankmodel: de crisis heeft aangetoond dat er niet één nieuwe bank, maar een compleet ander bankmodel nodig is. Met de juiste steun vanuit politiek en samenleving, kunnen banken als New B uitgroeien tot stabiele bouwstenen voor een gezonde financiële sector (die niet om de haverklap moet worden gered met overheidsgeld).

"Het buikgevoel van de Belg is aangesproken"

Bij het ter perse gaan van dit magazine zijn er bijna 37.000 individuele burgers die een aandeel van 20 euro in de coöperatie New B hebben gekocht. Een overweldigend succes. Marc Bontemps is een van de initiatiefnemers van New B.

Zijn jullie verrast door het succes?

"Ja, toch wel. Uiteraard waren we overtuigd van de slagingskans, maar

dit had niemand kunnen vermoeden. Na vier infoavonden meegemaakt te hebben, kan ik zeggen dat we het buikgevoel van de Belg hebben aangesproken. We wisten dat er intellectueel en gevoelsmatig bij mensen een ongenoegen zat ten opzichte van hun bank, maar we wisten niet dat het zo diep zat. De reacties zijn vaak enorm emotioneel.

Jullie hebben campagne gevoerd met nul euro marketingbudget. Was dat een test?

Eerder een logisch gevolg van de waarden die wij nastreven. Als je een bank wilt die maatschappelijk ingebed is en samen met organisaties tot stand komt, dan heeft dat logischerwijs gevolgen voor de manier waarop je communiceert en de bank opbouwt.

Maar de conclusie is dus dat het kan, een bank promoten zonder billboards en reclameboodschappen.

Elke infoavond beginnen wij met de vraag waarom de mensen tot daar gekomen zijn. Een vrouw vertelde ons dat zij was gekomen na een telefoontje van haar zoon: 'Moe, al mijn vrienden hebben al een aandeel gekocht, nu jij nog!' Als je na twee dagen media-aandacht zulke reacties krijgt, denk ik dat je sterk staat.

New B heeft een heuse beweging ontketend.

Ja. Ik vroeg het mij daarjuist nog af: hoelang is het geleden dat er in België nog zo'n breed gedragen gemeenschappelijke campagne is opgezet? We hebben de vredesbeweging gehad en de Witte Mars voor Julie en Melissa, hoewel die laatste echt vanuit individuen is opgestart. Maar daarna? Ik zou het niet weten.

Waarom is het belangrijk dat mensen alsnog intekenen?

We weten nu dat er veel sympathie is, maar dat moet worden omgezet naar reëel engagement. Met hoe meer mensen we zijn, hoe steviger het draagvlak voor dat engagement is en hoe sterker de bank kan zijn die we willen opbouwen.

Hebben jullie een nieuw target in jullie achterhoofd?

Nee, we gaan gewoon door. Op de website zijn er vijf *digits* voorzien en we zijn niet van zins er daar een aan toe te voegen.

Naast individuele burgers vragen jullie ook nog altijd organisaties om mee in New B te stappen.

Ja, we zijn de campagne gestart met 61 organisaties. Daar hebben zich nu 20 nieuwe bij aangemeld. Op de volgende Raad van Bestuur wordt besloten of zij kunnen toetreden.

Wat zijn de volgende stappen na deze campagne?

Kapitaal vergaren en een dossier maken voor de Nationale Bank.

Hoeveel kapitaal is er nodig?

Wettelijk gezien 6,2 miljoen. Maar omdat wij een veilige, grote bank willen worden gaan we voor een veelvoud daarvan. Geert Noels heeft voor verwarring gezorgd door in Reyers Laat de berekening te maken dat 20 euro keer 20.000 slechts 400.000 euro is en dat er dus nog een lange weg af te leggen is. Maar we zijn nu nog helemaal niet bezig om kapitaal te vergaren: op dit moment werken we aan ons ledenbestand. In een volgende fase vragen we de aandeelhouders om kapitaal."

Aandeelhouder worden van New B?

Meld je dan aan op de website ikbankmee.be. Nadat je je gegevens hebt ingegeven, kan je ofwel online betalen ofwel per overschrijving. Daarna ontvang je een persoonlijk New B aandeelhouderscertificaat.

Geen internet?

Als je zelf geen internet hebt, kun je via drie wegen alsnog aandeelhouder worden van New B:

1. Kom naar een van de New B infoavonden. FairFin organiseert mee op 16 mei in Vooruit Gent, 22 mei in EVA-centrum Ekeren en 30 mei in Koetshuis Geraardsbergen. Aanvang steeds om 20u. Toegang is gratis, inschrijven niet nodig. Je kunt je ter plekke inschrijven als aandeelhouder.
2. Klop aan bij een vriend/ buur / kennis/ familielid met internet.
3. Laat je door iemand anders inschrijven. Iedereen mag tot vier vrienden mee aandeelhouder maken. De persoon met internet doet de betaling en ontvangt de correspondentie, maar jij krijgt per post de uitnodiging voor de Algemene Vergadering.

De kantoren van de ASLK, 1930

Van nieuwe rampen en oude monopolies

De (in)stabiliteit van het Belgische bankenlandschap

Moeten we verontwaardigd zijn, of vooral verbaasd? Sinds 2007-2008 weten Belgische burgers niet meer wat ze van hun banken moeten denken. Op nauwelijks vijf jaar tijd hebben die burgers het Fortis-imperium zien instorten, een redding in drie tijden van de Dexia-holding meegemaakt en met grote bezorgdheid toegezien op de moeilijkheden van de KBC groep. En toch bestaat tegelijk de indruk van een verrassende stabiliteit. Economen als Paul De Grauwe waarschuwen dat het ondernemingsmodel van de grootbanken eigenlijk ongewijzigd is gebleven. De Belgische banken blijven sterk afhankelijk van de internationale kapitaalmarkten en worden 'thuis' nog steeds geleid door dezelfde lokale elites. Is het bankenlandschap echt in volle transformatie, zoals de vertegenwoordigers van

de sector beweren? Of hebben we juist te maken met een geval van verroeste stabiliteit?

Een voorgeschiedenis van instabiliteit en interventie

Oude monopolies die kraken in hun voegen, zonder helemaal te begeven. En een overheid die wel ingrijpt, maar slechts aarzelend hervormt. Wie de geschiedenissen van de financiële sector erop naslaat, zoals die in dit land vooral door Guy Vanthemsche, Ginette Kurgan-Van Hentenryk en Herman Van Der Wee zijn geproduceerd, merkt dat dat niet voor het eerst gebeurt. Ook in de negentiende eeuw was de stabiliteit van het Belgische bankenlandschap vaak precair. Al in 1848 moest

de Belgische overheid de bank van de Generale Maatschappij (de kern van het latere Fortis) een eerste keer van het bankroet redden. Dat gebeurde, ook toen al, nadat al te enthousiaste beleggingen op de reële (en nog meer op de verwachte) industriële expansie een onoverzienbare financiële zeepbel hadden gecreëerd. In 1934 moesten zelfs alle spelers in het Belgische bankenlandschap worden ondersteund. De economische crisis (en de bijhorende vraaguitval) maakte zichtbaar dat de Belgische bankiers opnieuw al te enthousiaste groeiverwachtingen hadden gekoesterd (deze keer met betrekking tot de Belgische exportsector). De speculatieve financiële investeringen die op die winstverwachtingen waren gebouwd, stuikten als een kaartenhuisje in elkaar.

Anders dan vandaag, leidde de lange periode van terugkerende instabiliteit tussen 1848 en 1934 uiteindelijk wél tot structurele veranderingen. Die liepen parallel met het stapsgewijze afscheid van het *laissez faire*-liberalisme en de graduele opbouw van het 'georganiseerde kapitalisme', met een veel grotere rol voor publieke sturing op macro-economisch niveau en een sterke betrokkenheid van het georganiseerde middenveld in de dagelijkse bedrijfsvoering. In de Belgische financiële sector werd die langzame omvorming gekenmerkt door drie innovaties. Een eerste stap werd al gezet in het midden van de negentiende eeuw. Mede als gevolg van de crisis van 1848 en onder invloed van progressief-liberale principes, werd de overheidsinterventie in de financiële sector steeds duidelijker gedefiniëerd. In 1850 al werd de Nationale

Bank opgericht, die de uitgifte van biljetten bij de private banken weghaalde. Maar even belangrijk was de oprichting van een publieke financiële sector die tot de jaren 1990 náást de private monopolies zou blijven bestaan. In 1865 kreeg de Algemene Spaar- en Lijfrentekas (ASLK) de opdracht mee om het 'volks-sparen' te organiseren. Op die manier moest de instelling, geheel volgens de logica van de liberale 'self help'-ideologie, de zelfredzaamheid van de volksklassen bevorderen, nieuwe mogelijkheden creëren voor kapitaal-investeringen en, als het even kon, bijdragen tot de stabilisatie van het wankele financiële landschap.

Een tweede stap werd in de jaren 1930 gezet, toen de strikte scheiding van spaar- en investeringsbanken werd opgelegd. Dat gebeurde vooral onder de druk van de BWP en Hendrik de Man (die in zijn Plan het Belgische bankenlandschap het liefst geheel genationaliseerde zag). Veel meer dan bij de oprichting van de ASLK in de negentiende eeuw, ging het hier om een toegeving die 'van onderop' werd afgedwongen, in een klimaat van financiële crisis én sterke sociale polarisering (denk aan de staking van 1936). Tegelijk werd, in een derde stap, ook het macro-economisch toezicht over de banken verscherpt, met de oprichting van de Bankcommissie (de voorloper van de CFBA). Op die manier grepen de ambities van het volkssparen, de zoektocht naar grotere financiële stabiliteit en een toenemende greep van de overheid over de sector steeds verder in elkaar. Ze zorgden vooral in de 'keynesiaanse jaren'* na de Tweede Wereldoorlog

voor een zeer sterke verwevenheid tussen staat en markt. Met een steeds sterkere wederzijdse afhankelijkheid tussen staat en markt tot gevolg, maar ook een duidelijke taakverdeling tussen de top van de publieke sector, de verantwoordelijken uit het sociale middenveld en de financieel-economische elite.

Grote ambities en 'financialisering' sinds de jaren 1990

Die stabiliteit van het naoorlogse bankenlandschap heeft sinds de jaren 1990 plaats gemaakt voor nieuwe vormen van instabiliteit. En net zoals de oude keynesiaanse bankensector het resultaat was van een aantal gerichte publieke interventies sinds de negentiende eeuw, zijn de nieuwe onevenwichten het gevolg van politieke keuzes. Die keuzes zijn intussen welbekend: ze hangen samen met de autonomisering en de privatisering van de publieke kredietinstellingen (in 1993 en 1997), de opheffing van de scheiding tussen deposito- en investeringsactiviteit, de concentratie van de Belgische financiële sector tot de drie grootbanken (ex-)Fortis, Dexia en KBC; en vervolgens de internationalisering van deze groepen met behulp van Europese partners (in Frankrijk voor Dexia, in Centraal-Europa voor de KBC, in Nederland voor Fortis). In hun enthousiasme geloofden de Belgische bankiers dat 'alles aan het veranderen was'. Maar tot hun verrassing produceerden ze een bankbestel waarin ook heel veel hetzelfde bleef.

* Grondlegger van het 'keynesianisme' is de Britse econoom John Maynard Keynes. Hij kwam tijdens de crisis van de jaren dertig met de theorie dat de regering de economie moet stimuleren.

Heel anders, in de eerste plaats, was de context waarin de hervormingen van de jaren 1990 plaatsgrepen. Anders dan de hervormingen uit de jaren 1930, ging het hier om een revolutie van bovenaf, onder druk van financieel-economische elites op zoek naar een 'duurzaam' herstel van de winstvoeten die de 'crisis van het keynesiaanse tijdperk' op het einde van de jaren 1970 sterk onder druk waren komen te staan (o.m. ten gevolge van economische stagnatie en stijgende inflatie). De hervormingen in de financiële sector liepen parallel met de ruimere omslag in de economie naar het post-welvaartstaat-regime of, in meer beladen termen, 'het neoliberalisme'. Gedreven door die geest, hoopten ook Belgische bankiers hun deel te veroveren van een internationale financiële markt waarvan het relatieve gewicht in de wereld-economie almaar groter werd terwijl tegelijkertijd het eigen aandeel van de Belgische 'productieve' economie (vooral van de maakindustrie) in dat globale BNP almaar kleiner werd.

Maar wat bij dat alles niét veranderde, was de verwevenheid tussen markt en staat in de Belgische financiële sector. Die verstrengeling werd alleen maar groter. Dat de private 'kredietcrisis' van 2007-2008 zo probleemloos kon overlopen in de publieke 'schulden crisis' van 2009-2013, bewees dat private banken en publieke overheden minder dan ooit 'autonoom' optraden. En dat private banken, bovendien, minder dan ooit verantwoordelijkheid droegen voor de risico's die ze met publieke rijkdom namen. Verrassend genoeg droeg de hele liberalisering van de financiële sector sinds de jaren 1990 een sterk fictief karakter. De 'liberalisering' verborg een heel andere revolutie, waarin de baten voor de belastingbetaler fictief bleven (en al

snel omsloegen in zeer reële kosten), terwijl het voor de traditionele kapitaalgroepen die de Belgische bankinstellingen controleerden, precies andersom ging.

Het lijkt er met andere woorden op dat de verwevenheid van markt en staat in de financiële sector niet is afgenomen, maar dat de betekenis en richting van die verwevenheid wel is veranderd. Terwijl de nieuwe glazen paleizen die de Belgische grootbanken tijdens de jaren 1990 lieten optrekken, glommen van private ondernemingsgeest, bleken de bankiers al snel méér dan ooit afhankelijk van publieke financiering. En terwijl zij hoog opgaven over de 'internationalisering' die zij in hun sector teweegbrachten, voltrok zich in werkelijkheid een machtsgreep van al te oude, al te bekende bestuurlijk-private netwerken. (Terwijl in die netwerken intussen de duidelijke taakverdelingen tussen publieke verantwoordelijken, middenveld-vertegenwoordigers en private financiers helemaal waren verdwenen. Iedereen samen in het bad – maar van wie was het bad?)

De transitie die de Belgische banksector sinds jaren 1990 kende en die de opmaat vormden voor de bankenreddingen van 2007-2008, leren iets fundamenteel over de 'ficties' van de financiële sector. Die ficties hebben niet alleen maar te maken hebben met de inherente 'kunstmatigheid' van de speculatie – die zich per definitie richt op winstverwachtingen en niet op reële economische groei. Ze hebben ook iets te maken met verhalen (over autonomisering, schaalvergroting en internationalisering) die door financiële verantwoordelijken worden verteld. De schijnbare stabiliteit die uit dat alles resulteert, heeft voor de samenleving een bijzonder hoge prijs.

Evert Peeters is universitair onderzoeker cultuurgeschiedenis aan de KU Leuven. Vanaf 1 september gaat hij als campagnemedewerker bij FairFin aan de slag.

Sociaal crowdfundingplatform zkt projecten

SoCrowd, het nieuwe jasje van Netwerk Rentevrij, is definitief afgestoft. Na een paar maanden hard labeur kunnen we ons sociaal crowdfundingplatform lanceren! Maatschappelijk rendement was nooit zo dichtbij.

Vanaf nu kunnen nieuwe projectoproepen worden verspreid op **socrowd.be**.

Graag hadden we dan ook een warme oproep willen doen om dit nieuwe concept te verspreiden. Ken je organisaties met een maatschappelijke meerwaarde die een steuntje in de rug verdienen van hun achterban en SoCrowd? Die zich op een participatieve en duurzame manier willen financieren? Geef ons zeker een seintje op **info@socrowd.be**

Hieronder vind je kort nog eens hoe het werkt:

- Een goedgekeurd project wordt gelanceerd op het platform SoCrowd en doet een oproep naar haar achterban (leden, sympathisanten, andere (koepel)organisaties,...) om het project rechtstreeks te steunen via de aankoop van een aandeel van Socrowd cvba
- Socrowd cvba **verdriedubbelt** het ingezamelde bedrag en keert dit uit als een renteloze lening aan de organisatie
- De organisatie lost de renteloze lening af en de aandeelhouders kunnen hun aandeel weer verkopen.

Maar surf vooral eens naar **www.socrowd.be** en kom alles te weten over sociale crowdfunding. Ons voorstellingsfilmpje helpt je zeker voort!

NIEUW LID Theo De Meyer (50) uit Oostduinkerke

"FairFin heb ik leren kennen toen ik op de site banksecrets. eu stootte die inlichtingen verstrekte over de schadelijke investeringen van banken. Het stoorde me mateloos om daar mijn eigen bank bij te zien en ik gruwde van het idee dat mijn spaarcentjes zouden kunnen worden ingezet om wapens te fabriceren. Wat het nog erger maakt is dat je zelf geen inspraak hebt in wat je bank met jouw geld doet. Op een later tijdstip, toen ik me boos maakte over de bonussen aan topbankiers, kwam ik weer bij FairFin terecht en hielpen ze me met argumenten voor een meeting met het management van de bank. Sindsdien ben ik er van overtuigd dat we zo niet verder kunnen en dat je via een lidmaatschap bij FairFin een positieve druk zet om onze banken ethischer te maken. Zelf ben ik naar Triodos overgegaan met mijn spaarcenten. Als ieder van ons dit doet, zullen banken snel hun beleid wijzigen. De klant REaGEERT! Ieder van ons bepaalt dit zelf. Laat je niet leiden door geldwolven maar kies een bank die maatschappelijk verantwoord onderneemt in een reële en sociale economie en niet in voedselspeculatie (die arme mensen tot hongersnood drijft). Blijf niet bij een bank die klimaatopwarming stimuleert door steenkoolcentrales te financieren. Wacht niet, doe het nu!"

Word ook lid van FairFin.

Dit biedt de volgende voordelen:

- je ontvangt een **exclusief FairFin keukenschort**
- je ontvangt dit FairFin Magazine (tweemaal per jaar)
- je krijgt 10% korting op FairFin activiteiten en FairFin producten

Het FairFin lidmaatschap kost 20 euro per kalenderjaar. Je kunt je aanmelden via onze website: **www.fairfin.be/lid** Na ontvangst van je betaling ontvang je zo spoedig mogelijk je schort. Het FairFin lidmaatschap geldt voor één persoon.

Geen internet? Maak dan de 20 euro over op rekening **(BE 21)5230 8038 64 03 (IBAN) / TRIOBEBB (BIC)** met de mededeling 'lidgeld 2013 + je naam'.

FAIRFIN Jaarbericht 2012

Jaarbericht uit

Het FairFin jaarbericht 2012 is beschikbaar. Je kunt het online inzien op **www.fairfin.be/jaarbericht** of bestellen via **info@fairfin.be / 02 201 0770**.

Sommige fabels hebben me nooit overtuigd. Zo vond ik – jong en onervaren – de volop genietende krekkel eigenlijk een toffe peer en de kribbige, nijverige mier eerder de sukkel, een loser. Maar de van deugdzaamheid spattende moraal vernederde de versmossende krekkel en verheerlijkte de beknepen mier. Ik herinner me de tekening, volop winter, bitterkoud en dreigend. De ene bibberend uit zijn harnas, halfdood. De andere, knus aan het haardvuur met een voorraad lekkers voor maanden. Daaronder de stichtende tekst: spaarzaamheid en ijver lonen!

Plots ben je ouder. Een huis, een snelgroeïende kroost veranderden je bijna ongemerkt in een behoedzame huisvader. De maandelijkse balans in & uit wordt systematisch bewaakt. Er wordt gebouwd aan zekerheid, niet alleen met stenen, ook met spaargeld. Voorzichtig, geen casinogedrag. PC-banking houdt de vinger aan de pols.

Bij welke bank? Daar speelde het toeval. Overlevering van de ouders, de rekening die Damienne meebracht, een vriend als filiaaldirecteur. Toegegeven, geen bewuste keuze, gedobberd op de stroom. Trouwens, een bank, wat stelden we ons daarbij voor? Propere heren, een hoop systemen en percenten en vanzelfsprekend vertrouwen dat onze centjes opbrachten. Voor ons en voor de banken. Meer dan een mythe, de zekerheid van degelijkheid. Zo straalden de vele filialen op zowat

alle hoeken en pleinen. Met protserige hoofdzetels. Om ter grootst.

De desillusie zette al meer dan een decennium geleden in. 'Onze' banken, het Gemeentekrediet, de ASLK, de Postcheque en het Blauwe Fabriekje, leken plots omgetoverd tot kapitalistische tijgers. De propere mensen verschenen in een gevlekte outfit, agressief op zoek naar het grote geld, gehaaid en concurrentieel op de markt van geld en aandelen. Waar de winsten ooit de gemeenschap toekwamen, verdwenen ze in de gescheurde zakken van de aandeelhouders. Weg eigendom van gemeenschap, hoera voor de onpeilbaar diepe schulden, lang leve de onwezenlijk geflopte strategieën. Resultaat: een niet te beheersen kater, veel ellende voor later. Een financiële en morele optater.

Dat gezapige vertrouwen in de propere banken maakte plaats voor een diepe malaise in centen en gedachten. Tasten in de portemonnee van mensen – zeker Vlamingen – voelt als een ongewenste intimiteit: pijnlijk geroerd in de integriteit. Juist daar ligt misschien een uniek positief effect van al dit onaanvaardbare geklungel van de grootbanken: het zette mensen aan het denken over hun bank. Daarbij kan men moeilijk ontsnappen aan een radicaal verdict: het kan zo niet verder.

Twee gevoelens overwoekeren nu. Ten eerste is er de nostalgie bij al die verdwenen gemeenschapsbanken. Niet

Foto: Herman Vanaerschoot

omwille van hun oubollig management en bureaucratisch aureool (dat geldt ook voor de grootbanken), wel om het verlies van de intrinsieke waarde: een duurzame winst integraal voor de gemeenschap.

Ten tweede spelen nu, meer dan ooit de ethiek en moraliteit bij het aanwenden van deze winsten. Laat het overduidelijk zijn: de oorlogsindustrie, de agrotirannie, de farmadictatuur, ze worden gevoed en vetgemest door immorele investeringen. Afkomstig van banken. Meestal van onze banken. Juist daarom moeten we de huidige teloorgang volop aanwenden om ons bankgedrag fundamenteel te wijzigen. Laat de volgende principes dus doortastend spelen: duurzaam, solidair & fair, ethisch hoogstaand en vooral transparant, radicaal herverdelend. Laat het geld dan maar rollen.

FAIRFIN

meer dan geld

FairFin voert campagnes die Belgische banken en het brede publiek informeren en aanzetten om anders om te gaan met geld. Daartoe voert de organisatie onderzoek naar onverantwoorde of schadelijke investeringen van Belgische banken en brengt het duurzame bankproducten alternatieve vormen van 'omgaan met geld' in kaart.

**> Heb je vragen, opmerkingen of suggesties?
Mail de redactie: redactie@fairfin.be**

FairFin zkt. vette bonus

Je kunt ons vrijblijvend steunen met een eenmalige gift, of via een permanente opdracht. Stort je bijdrage op rekening (BE 10)5230 8038 6504 / BIC: TRIOBEBB van FairFin met de mededeling 'vette bonus'.

Je kan ook storten via de site ikwilhelpen.be, waar je met een online overschrijving of via Bancontact, Visa, Mastercard of American Express een bedrag overmaken op de rekening van FairFin.

COLOFON

REDACTIE EN ADMINISTRATIE

Vooruitgangstraat 333/9 - 1030 Brussel
Tel: 02/201 07 70, Fax: 02/201 06 02
info@fairfin.be

VERANTWOORDELIJKE UITGEVER

Kristien Vermeersch, Vooruitgangstraat
333/9 - 1030 Brussel

AAN DIT NUMMER WERKTEN MEE

Bert Anciaux, Marc Bontemps, Theo De Meyer, Roger De Sutter, Evert Peeters, Frank Vanaerschoot, Greg Van Elsen
HOOFDREDACTIE Marjon Meijer
FOTO COVER Leen Schmücker
EINDREDACTIE Christophe Scheire
DRUKKER De Wrikker
ONTWERP & OPMAAK Yichalal

ABONNEMENTEN

Je kunt dit tijdschrift ontvangen door lid te worden van FairFin. Maak 20 euro over op rekening (BE 21)5230 8038 64 03 (IBAN) / TRIOBEBB (BIC) met de mededeling 'lidgeld 2013 + je naam' en je ontvangt de volgende nummers in je brievenbus. Een lidmaatschap loopt van januari tot en met december. Word je midden in het jaar lid, dan worden voorgaande nummers uit het jaar alsnog toegestuurd.